

נתונים לאורך השנים מראים כי מרבית ענפי ספורט שבהם מעורבים גברים זוכים לתקציבים גבוהים יותר ביחס לנשים באופן בלתי מידתי. למשל בשנת 2015 87% מכלל התקציבים הציבוריים הממשלתיים שניתנו לקבוצות ספורט הועברו לקבוצות גברים ורק 13% הועברו לנשים, ואילו הוועד האולימפי תיקצב 56% מהגברים לעומת 44% מהנשים בעבור משלחת הספורטאים לאולימפיאדת ריו בשנת 2016, למרות כי נשים היוו 54% מכלל המשלחת (משרדי המדע הטכנולוגיה והחלל, התרבות והספורט, 2016, עמ' 66, 68).

פערי התקציבים והמעורבות הנמוכה של הנשים בספורט בישראל הובילו ליצירת וועדות ממשלתיות רבות שביקשו להתמודד עם הבעיה. במסגרת הוועדות קודמו חוקים לטובת ייצוג מגדרי הוגן ביותר במוסדות הספורט והן חלוקה הוגנת יותר של התקציבים בספורט בין גברים ונשים (מזרחי, 2013, ע' 3). ואכן לאורך השנים הופנו יותר ויותר משאבים לטובת מעורבות הנשים בספורט ואף מספרן גדל בהתמדה בספורט (סייגלשפר, 2018; פרוטוקול מספר 4, 2016, ע' 21). אולם נידמה כי תהליכים אלה לא הצליחו להשיג את מרבית היעדים כדוגמת ייצוג נשי בלפחות רבע מכלל הספורטאים בישראל, והפרויקטים הממשלתיים שיועדו לטובת הנשים - כדוגמת פעילות המועצה הציבורית לקידום ספורט הנשים בישראל, אינם מאופיינים בתכנון ארוך טווח, לפחות בעת כתיבת שורות אלה (חסון, 2017, ע' 31).

שאלת המחקר: מהם מאמצי החברה להקטנת אי-שוויון המגדרי בתקציב הספורט בישראל והאם הם אפקטיביים?

מטרת המחקר היא לבחון את אי-השוויון המגדרי התקציבי בספורט בישראל ואת הסיבות המובילות לאי-שוויון זה. המחקר יתאר את אי-השוויון המבני הקיים בישראל בכל הקשור למגדר וחברה והן בדגש על אי-השוויון המגדרי בספורט כדוגמת ייצוג הולם של נשים בספורט. לצורך כך יבוצע מחקר עיוני שיתבסס על מאמרים אקדמיים, דוחות ממשלה, ומידע המופק מאיגודי ספורט שונים אשר כולם התמקדו בנושא התקציבים וייצוג הנשים בספורט. המחקר העיוני יתחלק לשלושה פרקים מרכזיים: הפרק הראשון יבחן את הנשים בספורט בישראל. בפרק זה אציג את ההשתתפות הספורטיבית הישירה של הנשים בישראל, את המעורבות של נשים במוסדות הספורט ואת מעמדן של הנשים בישראל ביחס לתחומים חברתיים אחרים. הפרק השני בעבודה יתמקד באפליית התקצוב המגדרי בספורט. בפרק זה אתאר את המוסדות בישראל האחראים על תקצוב הספורט, את חלוקת התקציבים בתפיסה מגדרית, ואת הסיבות לבעיית פערי התקציבים. בפרק השלישי אבחן את המאמצים לצמצום האפליה בתקציבית המגדרית. הפרק יתאר שני מאמצים מרכזיים בישראל, תחום החקיקה והפרויקטים לקידום ספורט הנשים בישראל. בסיכום העבודה אציג את המענה על שאלת המחקר.

1. נשים בספורט הישראלי

מטרת הפרק הוא לשמש רקע מקדים לעבודה. בפרק אסקור את מעורבות הנשים בספורט בישראל בהקשרים של השתתפות ספורטיבית ישירה, מעורבות של נשים במוסדות הספורט (כמו אגודות ספורט) ובתפקידים הבכירים. הפרק יתאר את מעמדן של הנשים בספורט בישראל וגם יבחן אם מעמדן של הנשים בספורט הינו שונה ביחס לתחומים אחרים בחברה ומתוך כך יאפשר להסביר האם מצבן של הנשים בספורט בישראל הינו ייחודי לחברה או שמא הוא עוד ענף חברתי המשקף את מעמדן של הנשים בחברה הישראלית.

1.1 השתתפות ספורטיבית ישירה

השתתפותן של נשים בפעילויות חברתיות בישראל הינה שכיחה עוד טרם הקמת מדינת ישראל. עוד בתקופת הישוב בראשית המאה ה-20, מודל הפעילות של האישה בחברה היה עצמאי בניגוד לנורמות אירופאיות מקובלות באותה העת. נשים לקחו חלק בביטחון הקהילות היהודיות, בכלכלה וכמובן בספורט הקהילתי. בשנות ה-30 במסגרת גלי עליה מאירופה, עלו גם נשים ספורטאיות ממדינות כמו פולין, ליטא, אוסטריה וגרמניה, ואלה מיד לקחו חלק בענפי ספורט מגוונים ואף פיתחו אותם כמו כדורסל ושחיה (Galily, Kaufman, & Tamir, 2015, p. 562).

לאחר הקמת מדינת ישראל, נשים המשיכו לעסוק בענפי ספורט שונים בישראל, ואף התקבלה החלטה רשמית של כלל ענפי הספורט הפעילים בישראל לאפשר השתתפות שווה בענפי הספורט אם רק נשים ירצו בכך. במסגרת תהליך זה הייתה התחייבות להקצאת משאבים שווה בהיבט מגדרי, גישה שווה לענפי ספורט, פיתוח ענפי ספורט ותשתיות וייצוג שווה בין נשים לגברים. ענפי ספורט שבהם זוהתה השתתפות נשים גדולה היו בעיקר ענפי ספורט שהוכרו על-ידי הוועד האולימפי ובכך הדבר גם אפשר להשתתף בתחרויות ספורט בינלאומיות חשובות. אחת הנחות היסוד של ישראל הייתה כי עדיף להשקיע בענפי ספורט בינלאומיים מוכרים שבהם יהיה ניתן לייצג את ישראל ולבסס את קיומה בזירה הבינלאומית (Galily, Kaufman, & Tamir, 2015, p. 564).

נשים לקחו חלק בתחרויות ספורט מגוונות כמו שחיה, טניס, אתלטיקה כדורסל, כדורעף ועוד. חלק מהנשים אף זכו להצלחות מרשימות בזירה הבינלאומית כאשר לדוגמה האצנית אסתר רות שחמורוב זכתה בשתי מדליות זהב באליפות אסיה לאתלטיקה בשנת 1970, השתתפה בשתי אולימפיאדות (1972, 1976) ואף הגיעה למקום שישי בגמר ריצת מאה מטר נשים – הישג שאף ספורטאי ישראלי (זכר או נקבה) טרם הצליח לממש בשנית עד כה. כמו כן, יעל ארד זכתה במדליה האולימפית הראשונה של ישראל (מדליית כסף) בשנת 1992. הייתה תחושה בישראל כי נשים הצליחו לממש את ההישגים החשובים ביותר בספורט העולמי ולהביא כבוד אדיר למדינת ישראל (Galily, Kaufman, & Tamir, 2015, p. 564).

לצד זה זוהו הישגים גם בענפי ספורט נוספים כדוגמת כדורסל הנשים ואלו שיחקו לראשונה באליפות אירופה לכדורסל כבר בשנת 1950. אומנם ביצועי הקבוצה היו נמוכים ביחס לקבוצות אירופאיות אחרות, אך לאורך השנים מעמדן של קבוצות כדורסל הנשים השתפר, ונשים אף יצגו את ישראל בתחרויות הגמר הבינלאומיות. למשל בשנת 1998 הגיעה קבוצת כדורסל הנשים אליצור רמלה למחצית הגמר האירופית; בשנת 1999, קבוצת רמת השרון שיחקה בגמר גביע רונצ'י בכדורסל באירופה; ובשנת 2011 זכתה נבחרת הכדורסל אליצור רמלה לנשים ביורוקאפ (Galily, Kaufman, & Tamir, 2015, p. 565).

נשים השתתפו בתחרות ארציות חשובות כמו המכביה כבר משנת 1932 כאשר 20 נשים לקחו חלק בתחרות והיווה כ-28.1% מסך כל המשתתפים; בשנת 1935 מספרן של הנשים עלה בתחרות המכביה לכדי 36 אך שיעורן היחסי צנח לכדי 15%. ובשנת 1993 השתתפו כ-159 נשים (כ-26.2%) בתחרות המכביה. בשנת 1952 השתתפה לראשונה מדינת ישראל באולימפיאדה ובמסגרת תחרות זו השתתפו 3 נשים שהיוו 9.38% מסך המשתתפים הישראלים בתחרות. לאורך השנים גדל מספר הנשים שלקחו חלק בתחרויות ספורט מקצועיות כאשר בשנת 1992 השתתפו חמש נשים באולימפיאדה (20% מכלל כל השחקנים הישראלים) וכאמור באולימפיאדה זו ישראל זכתה במדליה האולימפית הראשונה על ידי ספורטאית ישראלית בג'ודו (בר-אלי, שפיגל, ויערון, 1998, ע' 303).

במסגרת המשחקים האולימפיים בבייג'ין בשנת 2008, ניתן היה לזהות כמעט ייצוג שוויוני בין הנשים – 20 ספורטאיות לבין הגברים – 22 ספורטאים. בתחרות זו ניתן היה לזהות נשים בענפי ספורט מגוונים כדוגמת שייט, התעמלות אומנותית, אתלטיקה ג'ודו, טניס, סוף, שחיה ועוד. כמעט בכל ענף שיוצג על ידי גברים, ניתן היה לזהות גם ייצוג של נשים, ועולה הטענה כי בענף האתלטיקה למשל ההישגים של הגברים והנשים השתווה אך שוויון זה סימל יותר מכל את חולשת